Διδασκαλία και Μάθηση στο Νηπιαγωγείο: Σχεδιασμός Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων Ι

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Α΄ Θεματικό Πεδίο _ Παιδί και Επικοινωνία

Α1 Γλώσσα

Διδάσκουσα:

Τζαβάρα Αγγελική, ΕΔΙΠ, ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών

- Το υλικό προέρχεται από: Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2022). Πρόγραμμα Σπουδών Για την Προσχολική Εκπαίδευση Διευρυμένη Εκδοχή (2η Εκδοση, 2022 ΙΕΠ). Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Α΄ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: Παιδί και Επικοινωνία
- Α.1Γλώσσα
- Α.2ΤΠΕ

Β΄ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία
- Β.1Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη
- Β.2Κοινωνικές Επιστήμες

Γ΄ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: Παιδί και Θετικές Επιστήμες
- Γ.1Μαθηματικά
- Γ.2Φυσικές Επιστήμες
- Γ.3Τεχνολογία Κατασκευών

Δ΄ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση
- Δ.1Κινητική Αγωγή
- Δ.2Τέχνες

Θέση του Α' Πεδίου στο Πρόγραμμα Σπουδών

Σκοπός της Θεματικής Ενότητας Γλώσσα είναι να καταστήσει τα παιδιά επιδέξιους και ενεργούς συμμετέχοντες στη μάθηση, ώστε να μπορούν να παράγουν νοήματα και να επικοινωνούν τις ιδέες τους για τον κόσμο.

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Θεματικές Υποενότητες		
Α. Παιδί και Επικοινωνία	**Α.1 Γλώσσα**	Α.1.1 Προφορική Επικοινωνία	Α.1.2 Γραπτή Επικοινωνία	Α.1.3 Πολυγλωσσική Επικοινωνία
	Α.2 ΤΠΕ	Α.2.1 Γνωριμία και Επικοινωνία με τις ΤΠΕ	Α.2.2 Ανακάλυψη, Προγραμματισμός και Ψηφιακό Παιχνίδι	Α.2.3 Επεξεργασία της Πληροφορίας και Ψηφιακή Δημιουργία
Β. Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία	**Β.1 Προσωπική και Κοινωνικο-συναισθηματική Ανάπτυξη**	Β.1.1 Αίσθηση του Εαυτού	Β.1.2 Συναισθηματική Επίγνωση	Β.1.3 Διαπροσωπικές Σχέσεις
	Β.2 Κοινωνικές Επιστήμες	Β.2.1 Ιστορία και	Β.2.2 Σχέση με το	Β.2.3 Κοινωνική και

1

ΓΝΩΣΕΙΣ: Περιγράφουν το «Τι»

οι γνώσεις αναφέρονται σε ήδη εδραιωμένα γεγονότα και αριθμητικά στοιχεία, έννοιες, ιδέες και θεωρίες που υποστηρίζουν την κατανόηση ενός συγκεκριμένου τομέα ή αντικειμένου,

2

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: Περιγράφουν το «Πως»

οι δεξιότητες ορίζονται ως η ικανότητα και η δυνατότητα εκτέλεσης διαδικασιών και αξιοποίησης των υφιστάμενων γνώσεων για την επίτευξη αποτελεσμάτων

3

ΣΤΑΣΕΙΣ: Περιγράφουν το «Γιατί»

οι στάσεις αντιστοιχούν στην προδιάθεση και τις νοοτροπίες δράσης ή αντίδρασης απέναντι σε ιδέες, άτομα ή καταστάσεις

Βασικές Ικανότητες

Γνώσεις	Δεξιότητες	Στάσεις
– μέσα και τρόποι μετάδοσης νοήματος-πληροφορίας, – πολλαπλές όψεις των προθέσεων πίσω από τα νοήματα-πληροφορίες, – σκέψεις και συναισθήματα που δημιουργούν τα κείμενα στους αποδέκτες, – το πλαίσιο και η συνθήκη επικοινωνίας διαμορφώνουν το είδος και τη μορφή του κειμένου που θα παραχθεί.	– εστιασμένη αναζήτηση ανάλογα με το είδος της πληροφορίας, – επιλογή, ανάλυση και σύνθεση πληροφοριών για την κατανόηση και την παραγωγή νοήματος, – χρήση κατάλληλων εργαλείων και μέσων για δημιουργική έκφραση και αποτελεσματική επικοινωνία νοημάτων, – προσαρμογή της επικοινωνίας ανάλογα με το πλαίσιο και τις συνθήκες που τη διαμορφώνουν.	– κριτική αντιμετώπιση της πληροφορίας, – διάθεση εξοικείωσης με διάφορα επικοινωνιακά εργαλεία και εκφραστικά μέσα για την ενίσχυση της ικανότητας κατανόησης και αποτελεσματικής μετάδοσης των νοημάτων, – ωφέλιμη και βέλτιστη χρήση των εργαλείων και των μέσων παραγωγής και επικοινωνίας νοήματος, – σημασία των πολιτισμικών αξιών στα κείμενα σε σχέση με τον σκοπό της επικοινωνίας.

Σκοπός και φιλοσοφία

Ο βασικός σκοπός της Α1 θεματικής Ενότητας είναι να υποστηρίξει τα παιδιά, από την προσχολική ηλικία, ώστε:

Να γίνουν τα παιδιά επιδέξιοι και ενεργοί συμμετέχοντες στη μάθηση.

Να μπορούν να παράγουν νοήματα και να επικοινωνούν τις ιδέες τους για τον κόσμο.

Να αναπτύξουν προφορική, γραπτή και πολυγλωσσική επικοινωνία, απαραίτητη για τη συμμετοχή τους στο σχολικό και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον.

Να καλλιεργήσουν ικανότητες που διαμορφώνουν την εγγράμματη ταυτότητά τους, μέσα από τις αρχές του αναδυόμενου γραμματισμού.

Να εξοικειωθούν με πολυτροπικά κείμενα και τη χρήση ποικίλων σημειωτικών συστημάτων (εικόνα, ήχος, σύμβολα).

Να αναπτύξουν κριτικό γραμματισμό, αναγνωρίζοντας ότι κάθε κείμενο φέρει πολιτισμικές και κοινωνικές διαστάσεις.

Να καλύπτουν επικοινωνιακές ανάγκες τόσο στην κατανόηση όσο και στην παραγωγή κειμένων, συμπεριλαμβανομένης της διαπολιτισμικής επικοινωνίας

Θεματικές ενότητες του πεδίου

Α1 Γλώσσα

Α2 ΤΠΕ

Α.1 Θεματικές Υποενότητες

α) Προφορική Επικοινωνία. Στοχεύει: i. στην ανάπτυξη των ικανοτήτων που αφορούν την κατανόηση και παραγωγή προφορικών κειμένων από τα παιδιά, ii. στην ανάπτυξη της μεταγλωσσικής τους επίγνωσης (ικανότητα συνειδητού ελέγχου των δομών της γλώσσας).

β) Γραπτή Επικοινωνία. Στοχεύει: i. στην ανάπτυξη των ικανοτήτων που αφορούν την κατανόηση γραπτών κειμένων και στην εμπλοκή των παιδιών σε πρακτικές ανάγνωσης, ii. στην εμπλοκή των παιδιών σε πράξεις γραφής, iii. στην κατάκτηση των εννοιών και των συμβάσεων των γραπτών κειμένων από τα παιδιά.

γ) Πολυγλωσσική Επικοινωνία. Στοχεύει: i. στην ενθάρρυνση της χρήσης των γλωσσών κατά την κατανόηση και την παραγωγή προφορικών κειμένων, ii. στην ενθάρρυνση της χρήσης των γλωσσών κατά την κατανόηση και την παραγωγή γραπτών κειμένων.

Είδη Γραμματισμού

- **1. Αναδυόμενος Γραμματισμός**

Βασική θεωρητική συνιστώσα της ενότητας.

Εστιάζει στις πρώιμες εμπειρίες του παιδιού με τον λόγο.

Υποστηρίζει τη σταδιακή ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής κειμένου.

- **2. Λειτουργικός Γραμματισμός**

Συνδέει τη γλώσσα με τις πραγματικές κοινωνικές λειτουργίες της.

Βοηθά τα παιδιά να χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να καλύπτουν προσωπικές και κοινωνικές ανάγκες.

- **3. Ψηφιακός Γραμματισμός**

Αφορά τη χρήση ψηφιακών μέσων και πολυτροπικών κειμένων.

Καλλιεργεί δεξιότητες ανάγνωσης και παραγωγής νοήματος σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

- **4. Οπτικός Γραμματισμός**

Εστιάζει στην κατανόηση και ερμηνεία εικόνων, συμβόλων και άλλων οπτικών μέσων.

Συνδέεται με την κατανόηση πολυτροπικών κειμένων.

- **5. Κριτικός Γραμματισμός**

Βοηθά τα παιδιά να αναλύουν και να αξιολογούν κείμενα.

Τα ενθαρρύνει να κατανοούν σκοπούς, προθέσεις και ιδεολογικές διαστάσεις.

Αναπτύσσουν ικανότητες αμφισβήτησης και πολλαπλών ερμηνειών.

Στο πλαίσιο αυτό, τα παιδιά αναπτύσσουν ικανότητες που σχετίζονται με τους τέσσερις (4) βασικούς ρόλους που διαμορφώνουν την εγγράμματη ταυτότητά τους

- **Ρόλος 1**

Αναγνωρίζει τους διαφορετικούς τρόπους παραγωγής νοήματος.

Κατανοεί τις συμβάσεις και τη δομή διαφορετικών κειμένων.

- **Ρόλος 2**

Κατανοεί τα κείμενα μέσα από τα προσωπικά του νοητικά μοντέλα.

Συνδέει νέες πληροφορίες με προγενέστερες εμπειρίες.

- **Ρόλος 3**

Χρησιμοποιεί και παράγει κείμενα για προσωπικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανάγκες.

Αναγνωρίζει τις λειτουργίες των κειμένων.

- **Ρόλος 4**

Αναλύει, ερμηνεύει και αξιολογεί τα κείμενα από διαφορετικές οπτικές.

Αναγνωρίζει τις προθέσεις και τα αίτια πίσω από τη συγγραφή.

Η Θεματική ενότητα Α1

Παρέχει στα παιδιά τα εφόδια για την κάλυψη των **επικοινωνιακών τους αναγκών**, τόσο στην κατανόηση όσο και στην παραγωγή κειμένων.

Λαμβάνει υπόψη τις **διαφοροποιημένες ανάγκες διαπολιτισμικής επικοινωνίας** σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην **ευαισθητοποίηση απέναντι σε μαθητές με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες**, προάγοντας ισότιμη πρόσβαση στη μάθηση.

Υποστηρίζει τη χρήση και αξιοποίηση **εναλλακτικών συστημάτων επικοινωνίας** (π.χ. νοηματική, σύμβολα), όπου χρειάζεται.

Λειτουργεί ως **συνδετικός κρίκος ανάμεσα στα Θεματικά Πεδία**, ενισχύοντας τη διεπιστημονική διασύνδεση.

Προετοιμάζει τα παιδιά να εμπλακούν με επάρκεια σε μαθησιακές καταστάσεις που **προάγουν την κατανόηση των περιεχομένων όλων των Θεματικών Ενοτήτων**.

Αναλυτικότερα…

Α.1.1 Προφορική Επικοινωνία

i. Κατανόηση και παραγωγή προφορικών Κειμένων

ii. Μεταγλωσσική επίγνωση

- *Επιλέγουν από το κουτί των εκπλήξεων ένα αντικείμενο και το περιγράφουν, ώστε οι συμμαθητές/-τριες που δεν κοιτούν να καταλάβουν τι είναι.*
- *Αφηγούνται μια νέα ιστορία, βάζοντας στη σειρά εικόνες ή χρησιμοποιώντας κάποια αντικείμενα που τους δόθηκαν ως στοιχεία της πλοκής και κάνοντας ερωτήσεις στον ήρωα χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες ερωτηματικές λέξεις.*
- *Μιλούν σαν ρομπότ χωρίζοντας μια λέξη σε συλλαβές ή και φωνήματα και βρίσκοντας λέξεις που έχουν κοινή αρχική συλλαβή ή και κοινό αρχικό φώνημα.*
- *Δουλεύοντας σε ομάδες αναλαμβάνουν τον ρόλο του «μάγειρα των λέξεων» και επιλέγουν από εικόνες ποιες θα βάλουν στην «κατσαρόλα» για να συνθέσουν λέξεις (χιόνι και πέδιλο = χιονοπέδιλο) ή να φτιάξουν αντίθετες.*
- *Δημιουργούν, με βάση καρτέλες που περιγράφουν διαφορετικές καταστάσεις της καθημερινής ζωής, κατάλληλους διαλόγους για την κάθε περίσταση (π.χ. διάλογος σε μαγαζί, με φίλους, στον γιατρό κτλ.) και επισημαίνουν λέξεις που είναι χαρακτηριστικές της περίστασης*

Α.1.2 Γραπτή Επικοινωνία

i. Κατανόηση γραπτών κειμένων και εμπλοκή σε πρακτικές ανάγνωσης

ii. Εμπλοκή σε πράξεις γραφής

iii. Έννοιες και συμβάσεις γραπτού κειμένου

- *Αλλάζουν τον πρωταγωνιστή σε μια γνωστή τους ιστορία και φτιάχνουν ένα νέο βιβλίο γράφοντας, όπως μπορούν, μια διαφορετική εκδοχή της ιστορίας.*
- *«Διαβάζουν» τα λογότυπα από άδειες συσκευασίες προϊόντων, τα ταξινομούν με βάση το αρχικό τους γράμμα και συντάσσουν με αυτά έναν κατάλογο με τα προϊόντα που διαθέτει το μαγαζάκι της τάξης τους ή «γράφουν» μια λίστα για τα ψώνια τους.*
- *Χωρίζονται σε ομάδες και στη σελίδα ενός βιβλίου με μεγεθυμένο κείμενο επιλέγουν τυχαία δύο προτάσεις και εντοπίζουν την αρχή και το τέλος τους (δείχνοντας το αρχικό γράμμα της πρώτης λέξης και το σημείο στίξης στο οποίο τελειώνουν) για να βρουν ποια από τις δύο είναι πιο μεγάλη απαριθμώντας τον αριθμό των λέξεων που περιλαμβάνουν. Συγκρίνουν τις προτάσεις και συζητούν τις παρατηρήσεις τους (αρχικό γράμμα, κεφαλαία, σημεία στίξης, αριθμό λέξεων).*
- *Περιγράφουν την εικόνα που τους δημιουργείται στον νου σχετικά με τον αγαπημένο στίχο τους από το ποίημα που άκουσαν και σε ζευγάρια αποτυπώνουν σε χαρτί την εικόνα του στίχου που επέλεξαν, ώστε στο τέλος να εικονογραφήσουν το ποίημα βάζοντας στη σειρά τις εικόνες.*

Α.1.3 Πολυγλωσσική Επικοινωνία

i. Ενθάρρυνση της χρήσης των γλωσσών κατά την κατανόηση και την παραγωγή προφορικών κειμένων

ii. Ενθάρρυνση της χρήσης των γλωσσών κατά την κατανόηση και την παραγωγή γραπτών κειμένων.

- *Αναπαριστούν κάνοντας παντομίμα τον τρόπο χαιρετισμού ανθρώπων που κατάγονται από διαφορετικές χώρες παρατηρώντας ομοιότητες και διαφορές.*
- *«Διαβάζουν» τους κανόνες της τάξης που έχουν γραφτεί στις γλώσσες των παιδιών της τάξης και ζωγραφίζουν τις σχετικές με αυτούς εικόνες.*
- *Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Πολιτισμικής Διαφορετικότητας επικοινωνούν μέσω skype με τα παιδιά ενός συνεργαζόμενου σχολείου σε άλλη χώρα απευθύνοντάς τους μηνύματα χαιρετισμού στη γλώσσα της χώρας τους, στις γλώσσες των παιδιών της τάξης, και επικοινωνούν χρησιμοποιώντας στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας.*
- *Εμπλουτίζουν, με ηχητικά αρχεία, το ψηφιακό λεξικό της τάξης με τις λέξεις που έμαθαν σε διαφορετικές γλώσσες, συνοδεύοντας την καθεμία με την κατάλληλη εικόνα*

Διασύνδεση με ικανότητες του 21ου αιώνα - 4Cs

1. Κριτική Σκέψη (Critical Thinking)
2. Δημιουργικότητα (Creativity)
3. Επικοινωνία (Communication)
4. Συνεργασία (Collaboration)

1. Κριτική Σκέψη (Critical Thinking)

Σύνδεση με Α1 θεματική ενότητα:

- Στη Γλώσσα τα παιδιά μαθαίνουν να κατανοούν νοήματα, να ερμηνεύουν κείμενα, να κάνουν ερωτήσεις, να συγκρίνουν πληροφορίες και να αναγνωρίζουν προθέσεις (πρώτη βάση για κριτικό γραμματισμό).

📌 **Παράδειγμα δράσης: «Γιατί το έκανε ο ήρωας;»**

- Ανάγνωση σύντομης ιστορίας.
- Τα παιδιά συζητούν:
  - *Τι σκέφτηκε;*
  - *Γιατί διάλεξε αυτή την πράξη;*
  - *Θα μπορούσε να κάνει κάτι άλλο;*

Καλλιεργεί: αιτιολόγηση, ερμηνεία, σύνδεση γεγονότων, πολλαπλές οπτικές.

2. Δημιουργικότητα (Creativity)

Σύνδεση με Α1 Θεματική Ενότητα:

- Η γλώσσα είναι πεδίο δημιουργίας ιστοριών, ποιημάτων, φανταστικών κόσμων και πολυτροπικών κειμένων. Τα παιδιά συνδυάζουν λέξεις, εικόνες και σύμβολα για να παράγουν νόημα.

📌 **Παράδειγμα δράσης: «Αλλάζω το τέλος της ιστορίας»**

- Διαβάζεται μια ιστορία μέχρι το προτελευταίο σημείο.
- Τα παιδιά προτείνουν διαφορετικά πιθανά τέλη.
- Καταγράφονται οι ιδέες και δημιουργείται αφίσα με όλα τα εναλλακτικά τελειώματα.

Καλλιεργεί: φαντασία, πρωτοτυπία, δημιουργική παραγωγή λόγου.

3. Επικοινωνία (Communication)

Σύνδεση με Α1 Θεματική Ενότητα:

- Η Γλώσσα είναι ο βασικός χώρος όπου αναπτύσσεται η προφορική έκφραση, η ακρόαση, η ανταλλαγή ιδεών και η καλλιέργεια συνεργατικού διαλόγου. Τα παιδιά μαθαίνουν να περιγράφουν, να αφηγούνται και να διαμορφώνουν νοήματα μαζί.

📌 **Παράδειγμα δράσης: «Κύκλος Αφήγησης»**

- Ο/η νηπιαγωγός ξεκινά μια ιστορία με μία αρχική πρόταση.
- Κάθε παιδί προσθέτει μία πρόταση συνεχίζοντας την αφήγηση.
- Στο τέλος, τα παιδιά αναδιηγούνται την ιστορία ομαδικά.

Καλλιεργεί: προφορική έκφραση, ακρόαση, διαδοχικότητα, συνοχή λόγου.

4. Συνεργασία (Collaboration)

Σύνδεση με Α1 Θεματική Ενότητα:

- Η γλωσσική δραστηριότητα γίνεται συχνά σε ομάδες: από κοινού αφήγηση, παιχνίδια ρόλων, ομαδικές συζητήσεις και παραγωγή πολυτροπικών κειμένων. Η γλώσσα είναι το μέσο συνεργατικής μάθησης.

📌 **Παράδειγμα δράσης: «Ομαδικό Βιβλίο της Τάξης»**

- Τα παιδιά χωρίζονται σε μικρές ομάδες.
- Κάθε ομάδα αναλαμβάνει μία σελίδα του βιβλίου (κείμενο + εικόνα).
- Στο τέλος ενώνουν όλες τις σελίδες και παρουσιάζουν το βιβλίο.

Καλλιεργεί: συλλογική παραγωγή κειμένου, συντονισμό, από κοινού λήψη αποφάσεων.

Κλείσιμο – Αναστοχασμός

…σκεφτείτε μια μικρή παρέμβαση που θα κάνατε ως εκπαιδευτικοί:

- πώς θα υποστηρίζατε ένα παιδί που δυσκολεύεται να συμμετέχει;
- πώς θα ενισχύατε τη γλώσσα ενός παιδιού με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο;

Ο στόχος δεν είναι η «τέλεια απάντηση», αλλά η συνειδητοποίηση ότι οι απλές δραστηριότητες μπορούν να παράγουν βαθιές μαθησιακές εμπειρίες — αρκεί να αναγνωρίζουμε πώς η γλώσσα λειτουργεί ως εργαλείο σκέψης, έκφρασης και σχέσεων.